

Analiza pieței cărnii din Republica Moldova 2013-2018

Raportul a fost efectuat de:

Date Inteligente SRL

pentru:

Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova (MIEPO)

Mai 2018

Cuprins:

Descrierea metodologiei de cercetare	3
Capitolul 1. Analiza statistică generală a pieței cărnii și a produselor din carne	4
Capitolul 2. Structura pieței cărnii și a produselor de carne în Republica Moldova	7
Capitolul 3. Comerț extern cu carne și cu produse de carne	10
Capitolul 4. Producția de carne și produse de carne	12
Capitolul 5. Producția de carne și produse de carne	15

Autorul studiului:

Mihai Bologan, director executiv Date Inteligente SRL, dr. în economie, specialitatea Statistică Economică

Contribuitori:

Veronica Ateș, magistru în sociologie, director programe Date Inteligente SRL

Nina Rîciu, cercetător junior Date Inteligente SRL

Descrierea metodologiei de cercetare

Prezentul raport, ajuns la a doua ediție, prezintă o analiză a evoluției pieței laptelui și a produselor lactate din Republica Moldova în perioada 2013-2018. Datele utilizate sunt cele disponibile până în 2016, 2017 și unele date sunt relevante și pentru anul 2018. Raportul a fost realizat de compania „Date Inteligente” SRL (**iData**), pentru MIEPO și pentru Patronatul Întreprinderilor Industriei Prelucrătoare de Carne.

Pentru realizarea studiului, au fost utilizate următoarele metode de colectare a datelor:

- **Interviuri cu 4 experți în domeniu, inclusiv producători.** S-au efectuat interviuri cu reprezentanți relevanți ai trei companii de procesare a cărnii, de diferită dimensiune și din diferite regiuni ale Republicii Moldova. Această procedură este o inovație față de prima ediție când au fost utilizate doar datele administrative și cele obținute prin metode cantitative. Interviurile au vizat o serie de aspecte ce țin de dezvoltarea industriei, de producție a laptelui, oportunități și probleme.
- **Date statistice obținute de la Biroul Național de Statistică.** Sunt date foarte importante și stau la baza afișării cotei de piață pentru fiecare întreprindere individual. De asemenea, de la BNS s-au obținut mai multe date agregate conform CAEM și s-a putut urmări dinamica indicatorilor între 2013 și 2017, dar și alte date ce țin de producerea principalelor tipuri de mărfuri.
- **Chestionare ale procesatorilor de carne.** Producătorii au completat un chestionar în care au răspuns la întrebări privind producția de produse din carne, importuri și exporturi, au prezentat unele date privind activitatea companiei.

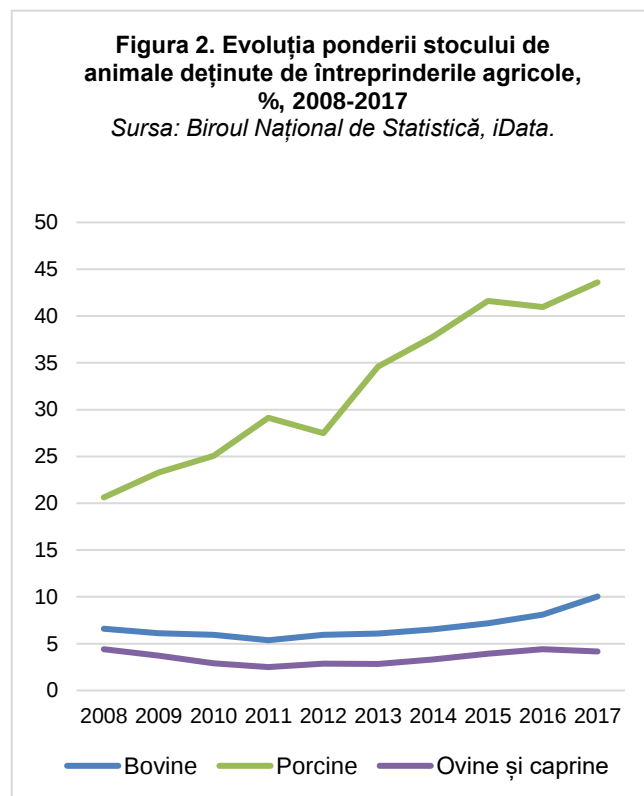
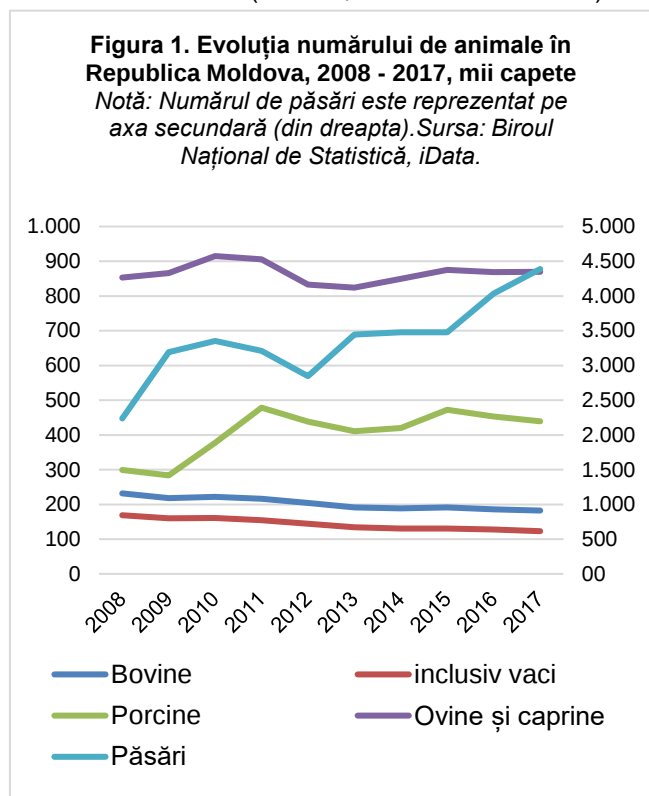
Astfel, datele colectate în perioada mai 2018 au fost utilizate a realiza raportul dat. În cadrul raportului s-au făcut comparații între situația din anii precedenți și ultimele date.

Prezentul raport constă din două părți:

- **Analiza cantitativă, bazată pe date administrative, în capitolele 1-4**
- **Analiza calitativă, în capitolul 5, ce conține abordarea problemelor și altor aspect importante ce descriu industria procesatorilor de carne,**

Capitolul 1. Analiza statistică generală a pieței cărnii și a produselor din carne

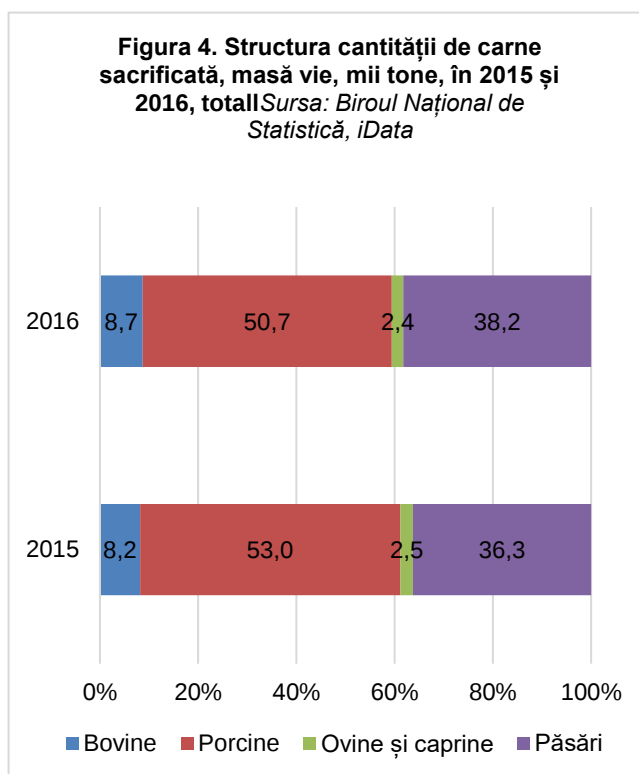
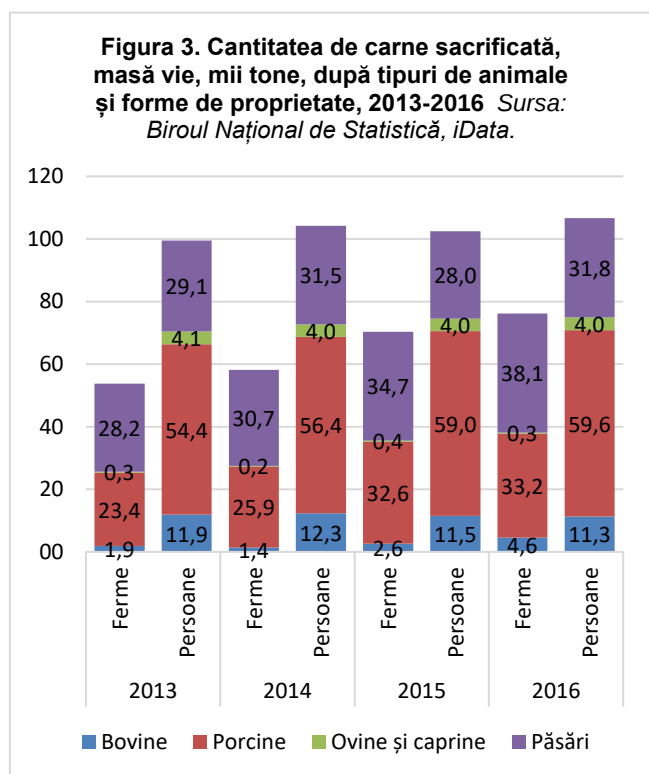
În acest capitol vor fi analizate câteva tipuri de animale domestice, carnea cărora în mod normal se utilizează în industria de procesare a cărnii. Astfel, atestăm o evoluție pozitivă a efectivului de păsări, numărul lor atingând 4.39 milioane în 2017, fiind în continuă creștere pe parcursul 10 ani. Pe de altă parte, se atestă o stagnare și chiar descreștere a numărului de ovine și caprine (870 mii capete), numărului de porci (439 mii capete) și a numărului de bovine (182 mii, inclusiv 123 mii vaci).

Aproape 100% dintre păsări care sunt contabilizate de Biroul Național de Statistică sunt deținute de întreprinderile agricole, parțial și pentru că este dificil de urmărit numărul lor în cadrul gospodăriilor populației. Totuși, după cantitatea de carne de pasăre raportată de gospodăriile populației, putem concluziona că aproximativ 50% din păsări sunt deținute de întreprinderile agricole și tot atâtea de gospodăriile populației, ceea ce înseamnă că numărul real al păsărilor în Republica Moldova ar fi de circa 8.8 milioane capete. Controlul altor tipuri de animale pentru carne este mai strict și se constată o creștere a ponderii porcinelor care sunt deținute de întreprinderile agricole de la 20% în anul 2008 la 44% în 2017, ceea ce este o creștere spectaculoasă, ținând cont că din 2011 numărul de porci practic n-a crescut, în schimb ponderea celor deținuți de întreprinderile agricole a fost în continuă creștere. Acest fapt poate fi explicat atât prin depopularea zonei rurale, cât și prin faptul că fermele de porci sunt mai eficiente din punct de vedere al costurilor și gospodăriile populației întâmpină concurență atunci când doresc să-și vândă carnea.

Ponderea bovinelor deținute de întreprinderile agricole a depășit ușor nivelul de 10% în 2017, ceea ce reprezintă un număr foarte mic, iar ponderea ovinelor și caprinelor este chiar sub 5%, dacă ne referim la întreprinderile agricole.

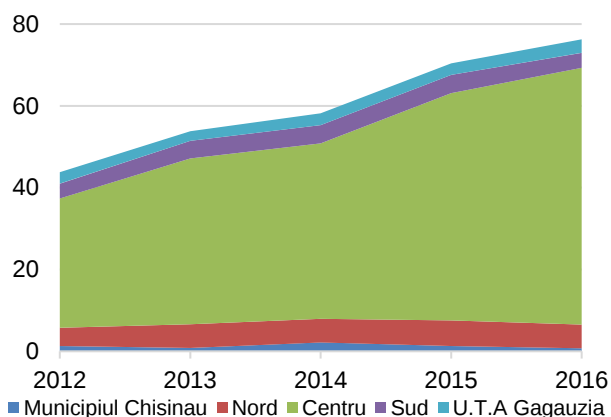
În privința producerii de carne sacrificată, masă vie, există anumite tendințe ce nu corelează în tocmai cu numărul de animale deținut de întreprinderi agricole și gospodării țărănești (ferme) – pe de-o parte și de către gospodăriile populației (persoane) – pe de altă parte. Cantitatea de carne produsă de către persoane a înregistrat o ușoară creștere în 2016, atingând circa 105 mii tone, în mare parte fiind vorba de carne de porcină (59.6 mii tone), carne de pasăre (31.8 mii tone) și cantități mai mici de carne de bovine (11.3 mii tone) și doar 4 mii tone de carne de ovine și de caprine.

În același timp, ritmul de creștere a producției de carne în cadrul fermelor crește cu un ritm mai ridicat și până în 2020, dacă se păstrează același ritm, producția lor ar putea ajunge după cantitate pe cea a gospodăriilor populației. Dacă e să analizăm în ansamblu structura cantității de carne produsă în anii 2015 și 2016, se atestă că cel mai mult se produce carne de porcine (53%, în creștere cu 2.3p.p.), urmată de carnea de pasăre – 36.3% (în scădere cu 1.9p.p.), carnea de bovine constituie 8.2% din producție, de asemenea în scădere cu 0.5p.p., în timp ce ponderea producției de carne de ovine și caprine a crescut ușor de la 2.4% la 2.5%.

Din punct de vedere a cantității de carne vândută în greutate vie, în 2016, au fost vândute în total 76 mii tone, marea majoritate provenind de la întreprinderi din regiunea Centru. Trebuie de menționat că cantitățile de carne vie vândute în alte regiuni au rămas aproximativ la același nivel în perioada 2012-2016, toată creșterea datorându-se activității companiilor din regiunea Centru.

Figura 5. Vânzarea pentru sacrificare a vitelor și păsărilor (în greutate vie), tone, 2012-2015, profil regional. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData

Tabel 1. Vânzările de carne de pasăre și de vită a întreprinderilor agricole în 2012 - 2015 conform destinației, mii tone. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

	2012	2013	2014	2015
Total	41.4	52.5	53.3	60.6
Întreprinderilor și organizațiilor de colectări și prelucrare a producției agricole	14.6	11.4	15.8	14.9
Comercializare la piață, prin intermediul propriei rețele de vânzare, tranzacții barter.	26.8	41.1	37.5	45.7

Judecând după structura vânzărilor de carne de pasăre și de vită, de către întreprinderile agricole, în anii 2012-2015, putem concluziona că aproximativ un sfert din producția de carne este vândută întreprinderilor procesatoare de carne, iar trei pătrimi – se comercializează în piețe, deci ajung direct la consumatori.

Capitolul 2. Structura pieței cărnii și a produselor de carne în Republica Moldova

Dacă în **Capitolul 1** s-a pus accent pe tipurile de producători: companii agricole, gospodării țărănești și gospodăriile populației, atunci în **Capitolul 2** se descrie piața producătorilor de carne din perspectiva dimensiunii ei și a competitorilor. Este vorba despre companii ce procesează carnea și activitatea lor de bază corespunde clasificatorului activităților economice din Moldova (CAEM) la categoriile:

- C1011 – Producția, prelucrarea și conservarea cărnii
- C1012 – Prelucrarea și conservarea cărnii de pasăre
- C1013 – Fabricarea produselor din carne (inclusiv din carne de pasăre)

În baza analizei tuturor companiilor ce au ca gen principal de activitate unul din cele trei menționate mai sus, s-a constatat o structură foarte segmentată a companiilor procesatoare de carne. Față de prima ediție a raportului, au fost excluse o serie de companii, care între timp și-au pierdut autorizația sanitar-veterinară de activitate sau care de fapt nu sunt companii procesatoare de carne. Astfel, în industrie activau în anul 2016 circa 3022, cu 635 mai puțini decât în anul precedent. Diferența se explică inclusiv prin faptul că mai puține companii activează în domeniu, dar și prin faptul că față de ediția anterioară a studiului, au fost excluse unele companii din studiu. Oricum, comparând evoluția numărului de angajați în sector, se poate observa că tendința este de scădere a numărului de angajați.

Figura 6. Structura numărului de angajați din sectorul producerii cărnii în Republica Moldova, în 2016, după cele mai mari 11 întreprinderi, % Sursa: Biroul Național de Statistică, iData

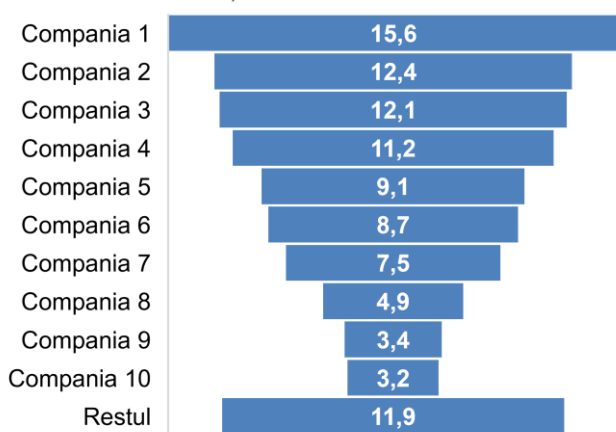
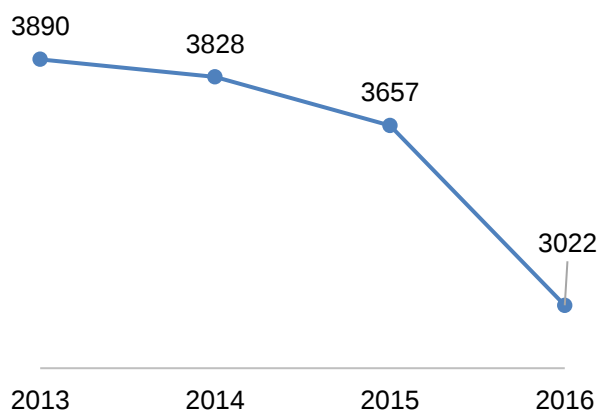

Figura 7. Numărul mediu anual de angajați la întreprinderile procesatoare de carne. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData

Din total angajați, 15.6% lucrează la întreprinderea ce angajează cele mai multe persoane, iar alte trei companii angajează fiecare între 11.2% și 12.4%. În total 10 companii angajează împreună 88.1% din tot personalul industriei.

Din punct de vedere al cifrei de afaceri, gradul de concentrare al pieței este mai mare, comparativ cu structura după numărul de angajați, ceea ce poate fi explicat că firmele procesatoare de carne mai mari au o productivitate mai înaltă a muncii, astfel, ei obțin un nivel al vânzărilor mai înalt raportat la fiecare angajat.

În ceea ce privește valoarea totală a vânzărilor a companiilor din industria procesatorilor de carne, există o creștere de 313 milioane de lei în anul 2017 față de 2016.

Figura 8. Structura cifrei de afaceri a companiilor procesatoare de carne, în 2017. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData. Notă: Top10 companii din 2016

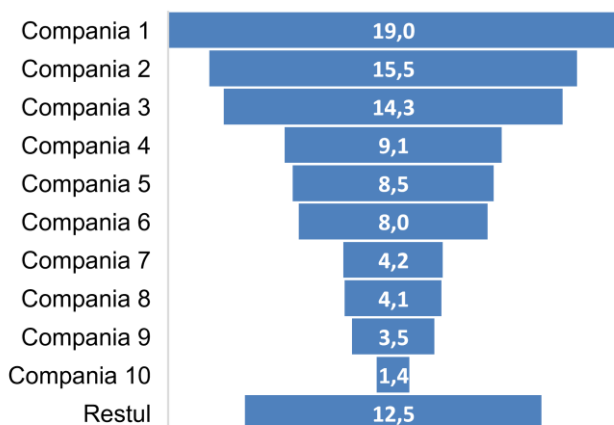
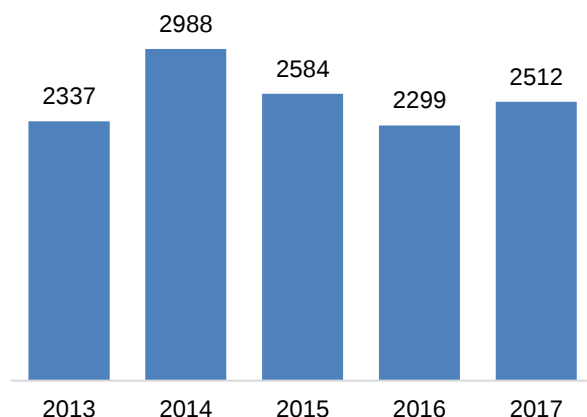

Figura 9. Dinamica volumului de vânzări pe piața cărnii 2013-2017, m MDL. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

Precizăm că pentru anii 2016 și 2017 s-a utilizat o listă restrânsă de companii ce au fost identificate drept procesatori de carne, în timp ce în perioada 2013-2015 au fost incluse și alte întreprinderi din domeniul prelucrării cărnii, dar care nu sunt procesatori. Astfel, piața procesatorilor de carne este într-o ușoară creștere, depășind la limită nivelul inflației.

Figura 10. Structura veniturilor companiilor procesatoare de carne, în 2017. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

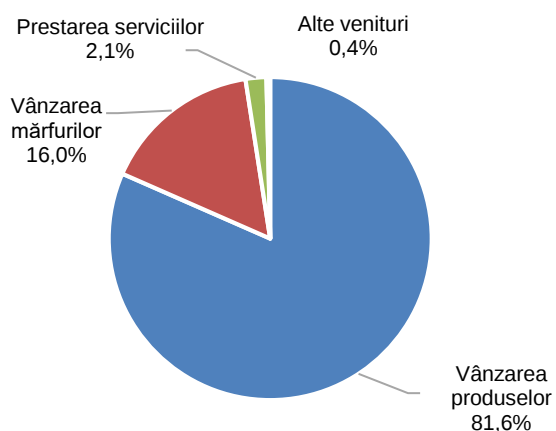
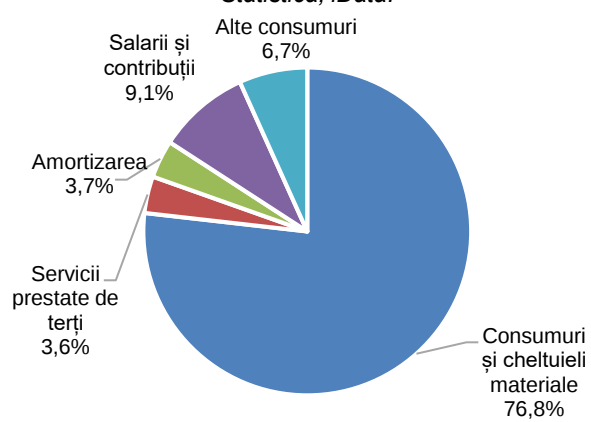

Figura 11. Structura consumurilor și cheltuielilor companiilor procesatoare de carne, în 2017. Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

În structura veniturilor, cea mai mare parte o constituie vânzarea produselor – 81.6%, ceea ce reflectă o specializare foarte clară a acestor tipuri de companii pe fabricarea produselor din carne. Astfel, volumul vânzărilor de produse carne din partea companiilor procesatoare a reprezentat 2.05 miliarde lei în anul 2017. Vânzarea mărfurilor reprezintă un procent important din structura vânzărilor – 16%, prestarea serviciilor – 2.1% și alte venituri – 0.4%.

La capitolul cheltuieli, cea mai mare parte – 76.8% o revine consumurilor și cheltuielilor materiale. Pe al doilea loc sunt salariile și contribuțiile sociale și medicale aferente salariilor – 9.1%, serviciile prestate de companii terțe au reprezentat 3.6% din cheltuieli, amortizarea și uzura calculată – 3.7%, iar alte consumuri – 6.7%.

Astfel, companiile sunt specializate pe achiziții de materii prime, procesare și vinderea produselor fabricate.

Date Inteligente SRL Adresa: MD2012, str. Sfatul Țării 27, of.11.

Tel: +373-60311000, Web: www.idata.md,

email: contact@idata.md

Salariul mediu al unui angajat din industria procesării cărnii a fost de 4557 lei pe lună, în timp ce la nivel de companie, cel mai mare salariu mediu a fost de 9459 lei, iar cel mai mic – 1439 lei, la o companie de dimensiune mică. În același timp, productivitatea medie a unui angajat al industriei procesatorilor de carne în 2017 a fost de 831.4 mii lei pe an, cu o productivitate maximă de 1379.5 mii lei și minimă de 248.2 mii lei. Astfel, se atestă o discrepanță mare între nivelul de productivitate a muncii, dar și de remunerare între diverse companii din industrie.

Figura 12. Salariul mediu pe întreprinderile procesatoare de carne, 2017, lei/lună.

Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

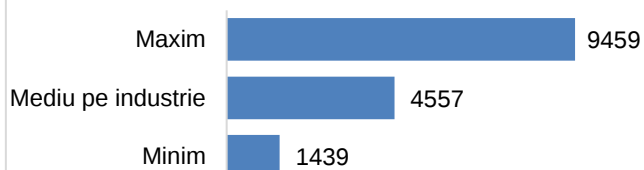
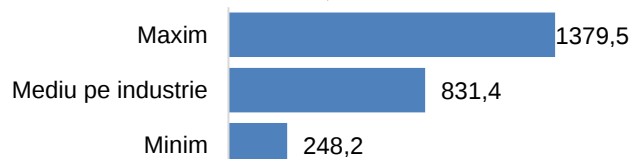

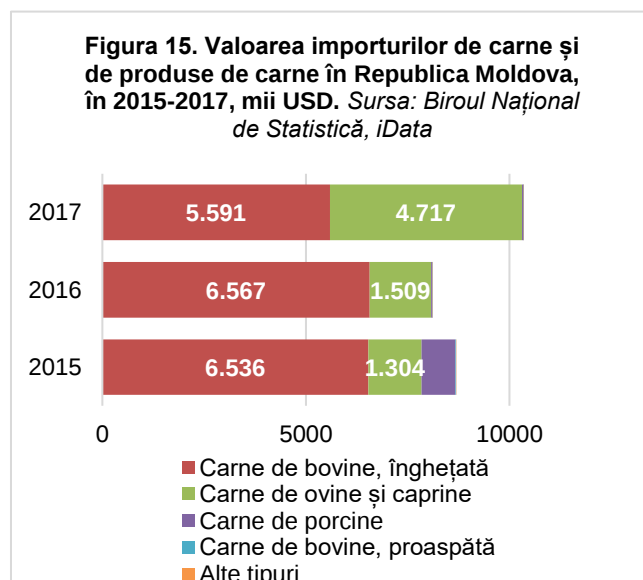
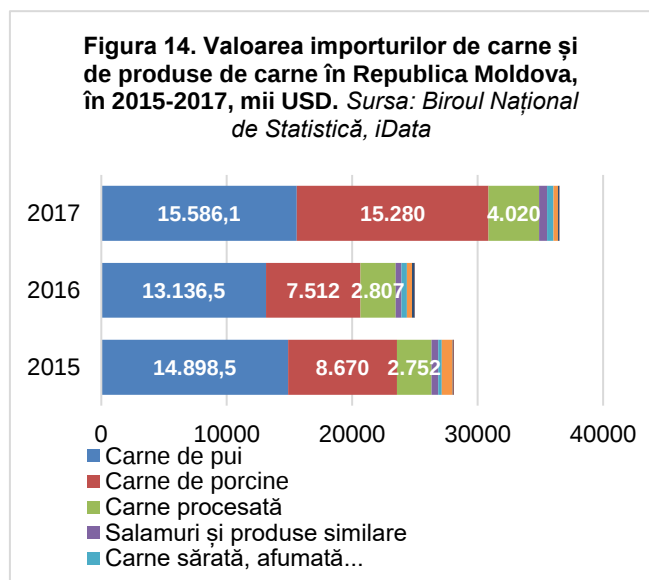
Figura 13. Productivitatea medie pe angajat al întreprinderilor procesatoare de carne, 2017, mii lei/an.

Sursa: Biroul Național de Statistică, iData.

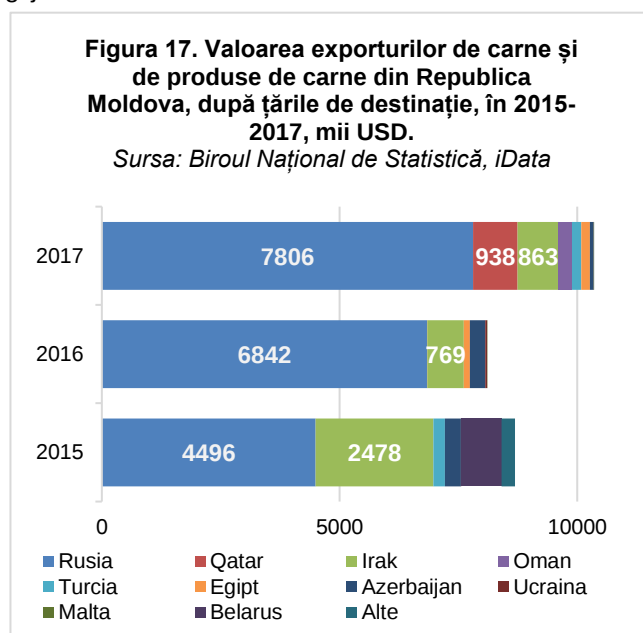
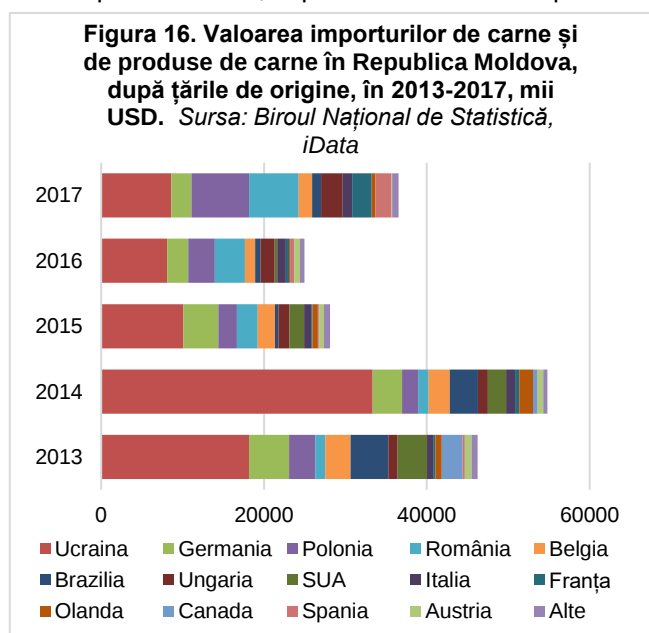

Capitolul 3. Comerț extern cu carne și cu produse de carne

Republica Moldova a importat în anul 2017 produse de carne în valoare de 36.5 milioane de USD, în creștere cu aproximativ 11.5 milioane comparativ cu anul 2016. Ponderea cea mai mare în importuri, ca valoare, o reprezintă importul cărnii de pui – 15.6 milioane USD și aproximativ de aceeași valoare – carnea de porcine – 15.3 milioane USD. De asemenea se importă și carne procesată în valoare de 4 milioane de USD și restul tipurilor de carne și mezeluri reprezintă o valoare de circa 2 mil. USD.

La capitolul exporturi de carne, valoarea lor este semnificativ mai mică decât cea a importurilor, fiind în 2017 în valoare de 10.3 mil USD, în creștere cu 27.7% față de anul 2016. Astfel gradul de acoperire al importurilor de carne cu exporturi de carne (și produse din carne) este de 28.2%. Din ceea ce exportă Republica Moldova, principala categorie de produse de carne e carnea de bovină, înghețată – în valoare de 5.6 mil USD în 2017, dar în scădere comparativ cu anii precedenți. În schimb, în anul 2017, exportul de carne de ovine și caprine practic s-a triplat față de anii precedenți, ajungând la 4.7 mil USD. Trebuie de menționat că în 2015, au fost exportată și carnea de porc, iar începând cu 2016, exporturile de carne de porc sunt neglijabile.

Importul de carne și de produse carne, după țările de origini este unul foarte variat. În anii 2013-2014, se efectua import masiv de carne din Ucraina, care a scăzut semnificativ ca urmare, probabil a conflictului armat din Ucraina și a crizei economice ce a urmat ulterior. Totuși, deși cu o pondere mai mică în valoarea importurilor, Ucraina rămâne principalul furnizor de carne și produse de carne din exterior, pentru Republica Moldova. În 2017, cantități importante de carne au fost importate din Polonia și din România. Trebuie de menționat creșterea atât cantitativă cât și ca pondere în structura importurilor a acestor două țări din Uniunea Europeană. Ungaria și Spania se numără și ele printre principalele furnizoare de carne pentru Republica Moldova. Dintre tendințe, putem remarca scăderea importului de carne din Germania și din Brazilia.

La capitolul exporturi, piața nu este foarte diversă, fiind dominată de Rusia, unde în anul 2017 s-a exportat produse din carne în valoare de 7.8 mil USD. Pe locul doi ca destinație de export în 2017 s-a clasat Qatarul, care în 2015 și 2016 practic a lipsit din lista de destinații de export pentru produse din carne. Irakul s-a clasat pe locul trei și rămâne în continuare o destinație pentru produsele din carne moldovenești. Moldova nu exportă în Uniunea Europeană și a avut în 2015 o cantitate mai mare de exporturi în Belarus, care probabil se explică prin embargoul aplicat de Rusia.

Tabel 2. Importul de produse de carne în Republica Moldova după tipuri, 2013-2017, tone. *Sursa: Națiunile Unite, iData.*

Produse de import	2013	2014	2015	2016	2017
Carne de pasăre	18448	18769	17165	16719	15853
Carne de porcine	5803	9377	4177	3113	5829
Carne procesată	2095	2173	2036	2155	3016
Carne de bovine	501	456	166	167	114
Mezeluri	443	304	165	69	85
Carne sărată, afumată	24	20	32	42	49
Alte	25	24	12	1	2
Total	27866	31604	23931	22432	25064

Tabel 3. Exportul de produse de carne din Republica Moldova după tipuri, 2013-2017, tone. *Sursa: Națiunile Unite, iData.*

Produse de export	2013	2014	2015	2016	2017
Carne de bovine	14313	7512	6550	6568	5592
Carne de ovine și caprine	3008	3298	1304	1509	4717
Carne de porcine	1	2227	837	29	38
Mezeluri	1	1	0.3	0.4	1
Alte tipuri	48	194	0	0.3	0.1
Total	17370	3327	8691	8106	10349

În anul 2017, Republica Moldova a importat în total 25 mii tone de carne de diferite tipuri, inclusiv mezeuri și carne proceată și a exportat 10.3 mii tone de carne. Cantitativ, cea mai mare parte a exporturilor au constituit-o carnea de pasăre – 15.8 mii de tone, urmată de carnea de porcine – 5.8 mii tone, în timp ce exportul s-a axat doar pe exportul cărnii de bovine – 5.6 mii tone (mult peste cantitatea importată) și a cărnii de ovine și caprine (4.7 mii tone), care practic nu se importă deloc. Alte tipuri de carne au o pondere foarte mică dpv al cantității.

Astfel, se atestă, probabil, o cerere ridicată din partea procesatorilor și a consumatorilor pentru produsele din carne de pasăre și de porcine, iar carnea de bovine și ovine și caprine este produsă inclusiv pentru export.

Capitolul 4. Producția de carne și produse de carne

Producția de carne fabricată de către procesatorii de carne din Republica Moldova, din punct de vedere cantitativ, stagnează, oscilând între 70 și 71 mii tone anual. În structura producției de carne, există totuși anumite tendințe, și anume: creșterea ponderii cărnii de pasăre în total producție, de la 22.9 mii tone în 2014 la 25.5 mii tone în 2016, ținând cont că cantitatea totală de producție practic nu s-a schimbat.

Tabel 4. Producția companiilor procesatoare de carne, pe tipuri de produse în 2014-2016 în tone. Sursa: BNS, iData.

Tip	2014	2015	2016
Carne de pasăre	22865.5	24176.5	25491.7
Carne de porcine	13731.5	9871.4	8916.0
Carne de bovine	4102.3	5561.2	4982.1
Carne de ovine și caprine	303.3	92.0	163.4
Mezeluri	16338.7	17230.8	16417.8
Semipreparate	5239.4	5487.9	7058.6
Carne de porcine, uscată sau afumată	855.6	952.2	1415.8
Preparate și conserve de carne	705.4	536.2	525.9
Carne de bovine, uscată sau afumată	310.4	302.2	326.0
Organe din pasăre	3876.7	4350.1	4206.9
Subproduse comestibile	1681.4	1505.2	882.3
Total	70010.2	70065.7	70386.5

Producția de mezeluri este stabilizată în jurul la 16.4 mii tone anual, în timp ce producția cărnii de porcine este în scădere semnificativă, de la 13.7 mii tone în 2014 la 8.9 mii tone în 2016. Se remarcă creșterea cantității de produse din carne cu valoare adăugată mai mare, așa ca carnea de porcine, uscată, afumată sau semiafumată – de la 856.6 tone în 2014 la 1415.8 tone în 2016. Producția din carne de bovină, uscată, afumată sau semiafumată este într-o creștere mai slabă și deține o pondere mai mică în structura producției. În 2016

au fost produse 326 tone de astfel de produse. O pondere importantă în structura cantitativă a producției fabricată de întreprinderile procesatoare de carne o au semipreparatele: în 2014 au fost produse 5.2 mii tone de astfel de produse, iar în 2016 – 7.1 mii tone. Ponderea cărnii de ovine și caprine reprezintă doar o parte foarte mică din producție.

Tabel 5. Producția companiilor procesatoare de carne, pe tipuri de produse, conform PRODMOLD, în 2014-2016. Sursa: BNS, iData.

PRODMOLD	DENUMIRE	2015	2014	2016
101111400	Carne de bovine proaspata sau refrigerata, in carcase, semicarcase si sferturi nedezosate, t	2973.2	2490.9	2622.8
101111900	Carne de bovine proaspata sau refrigerata, transata, t	1902.9	922.7	1076.1
101112300	Carne de porc proaspata sau refrigerata, in carcase si semicarcase, t	7574.3	11663.4	7570.7
101112500	Jamboane, spete de porc si partile lor nedezosate, proaspete sau refrigerate, t	989.3	1051.6	352.9
101112900	Alta carne de porc proaspata sau refrigerata, t	631.7	370.1	463.5
101113000	Carne de miel sau de ovine, proaspata sau refrigerata in carcase; semicarcase si parti din acestea, t	92	303.3	163.4
101120001	Subproduse comestibile de categoria I, proaspete si refrigerate, t	335.9	386.4	262.1
101120002	Subproduse comestibile de categoria II, proaspete si refrigerate, t	798.3	941.8	505.5
101131000	Carne de bovine congelata, in carcase si semicarcase, t	685.1	688.7	1283.2
101132000	Carne de porc, t			12.4
101132300	Carne de porc congelata, in carcase si semicarcase, t	92.5	147	94.6
101132500	Jamboane, spete din carne de porc, partile lor nedezosate, congelate, t	13.3		10.2
101132900	Alta carne de porc congelata, t	132.4	58.5	3.9
101133000	Carne de miel sau de ovine, congelata, in carcase si semicarcase, t	437.9	440.9	407.8
101135000	Carne de cai, magari si alte cabaline, congelata, t	120.2	84.5	175.5
101139101	Subproduse comestibile de categoria I, congelate, t	113.1	77.6	46.5
101139102	Subproduse comestibile de categoria II, congelate, t	257.9	275.6	68.2
101139300	Carne si organe comestibile de iepure, vinat si alte animale, proaspete, refrigerate sau congelate, t	37	43.2	34.8
101210100	Cocosi, gaini si pui, intregi, proaspeti sau refrigerati, t	6689.3	7440.2	7471.6
101210300	Giste, rate si bibilici, intregi, proaspete sau refrigerate, t	3.5		6.8
101210500	Cocosi, gaini si pui, transati in parti, proaspeti sau refrigerati, t	9181.7	8075.1	9443.9
101210600	Curcani si curci transati in parti, proaspeti sau refrigerate, t	1.8	0.2	

Date Inteligente SRL Adresa: MD2012, str. Sfaturii 27, of.11.

Tel: +373-60311000, Web: www.idata.md,

email: contact@idata.md

Analiza pieței cărnii din Republica Moldova, 2013-2018

PRODMOLD	DENUMIRE	2015	2014	2016
101220130	Cocosi, gaini si pui intregi, congelati, t	2113.2	1873.8	2797.6
101220530	Cocosi, gaini si pui transati in parti, congelati, t	6187	5476.2	5771.8
101220800	Ficati de pasare congelati, t	186.8	141.1	194.6
101230000	Grasimi de pasare, t	72.6	126.5	91.2
101240200	Maruntaie de pasare proaspete sau refrigerate (exclusiv ficat de gisca sau rata), t	1890.2	1803.5	1986.7
101240500	Maruntaie de pasare congelate (excl. ficat), t	2200.5	1805.6	1934.4
101311200	Jamboane, spete de porcine si parti din acestea, nedezosate, uscate, sarate sau afumate, t	230.9	237.3	264.5
101311500	Piept de porc si parti din acestea, uscat, sarat sau afumat, t	476.1	427.8	707.9
101311800	Alta carne de porc, uscata, sarata, sau afumata, t	800.5	829.7	941
101312000	Carne de bovine, uscata, sarata sau afumata, t	63.6	56.6	64.6
101313000	Alte feluri de carne si organe comestibile (inclusiv faiană din carne si organe) uscate, sarate sau afumate, t	238.6	253.8	261.4
101314300	Leberwursti si produse similare din ficat: preparate din ficat, inclusiv pateuri, paste in intestine, stomacuri, piele sau alte forme (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	163.5	126.6	100.6
101314601	Salamuri, crenvursti si cirnaciuri, exclusiv din ficat (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	11314	10637.4	10921.9
101314602	Mezeluri semiafumate, exclusiv din ficat (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	4646.7	4604.2	4377
101314603	Mezeluri afumate, exclusiv din ficat (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	955	854.4	930.3
101314609	Alte mezeluri, exclusiv din ficat (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	151.6	116.1	88
101315050	Preparate si conserve din ficat de gisca si rata (exclusiv alimente si preparate alimentare), t		0.2	
101315150	Preparate si conserve din ficat de alte animale (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	110.8	143.8	80.7
101315350	Alte preparate si conserve din carne de pasare (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	249	254.3	246.4
101315550	Preparate si conserve din spete de porcine si parti din acestea (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	52.6	116	50
101315650	Preparate din carne de porc care contin carne sau organe de orice fel (exclusiv alimente si preparate alimentare), t	1	6.3	0.6
101315750	Alte preparate si conserve din carne de porc inclusiv amestecuri, exclusiv alimente si preparate alimentare, t	69	99.3	103.8
101315851	Conserve din carne de bovine, t	53.8	85.5	44.4
101315951	Semipreparate din carne tocata, inclusiv carne tocata si preparate din ele	4064.2	4072.3	4489.9
101315952	Semipreparate in bucati mici, exclusiv semipreparate din carne de pasare	297.1	248.9	478.9
101315953	Semipreparate in bucati mici din carne de pasare	748.3	549.5	1683.2
101315954	Semipreparate în bucati mari	378.3	368.7	406.6
101315959	Alte preparate si conserve din carne sau organe, inclusiv singe (exclusiv alimente si preparate alimentare)	234.7	166.7	207.4

Din punct de vedere valoric, companiile au produs în 2016 produse din carne în valoare totală de 2,95 miliarde lei, inclusiv 151.9 milioane lei pentru piața externă și 2.8 miliarde lei pentru piața internă. Aceste date nu sunt consistente cu cele din capitolul 2, deoarece sursele de date diferă, dar deoarece în capitolul 2 au fost analizați strict procesatorii de carne, în timp o parte din producție, așa ca semifabricatele pot servi drept materie primă pentru alte companii, la fel și carnea, deci s-ar putea să existe anumite dublări. De asemenea, exporturile le pot

Tabel 6. Vânzările companiilor procesatoare de carne, pe tipuri de produse și după destinații, în 2015-2016 în mil lei. Sursa: BNS, iData.

Tip	2015		2016	
	Piața internă	Piața externă	Piața internă	Piața externă
Carne de pasăre	735.4	0.0	708.6	0.0
Carne de porcine	350.9	39.2	335.7	23.6
Carne de bovine	135.4	122.8	116.2	121.3
Carne de ovine și caprine	1.4	2.0	1.5	6.3
Mezeluri	1043.8	0.0	1027.6	0.0
Semipreparate	280.5	0.0	362.3	0.0
Organe din pasăre	70.4	0.0	67.4	0.0
Carne de porcine, uscată sau afumată	83.2	0.0	125.5	0.0
Subproduse comestibile	22.8	0.4	11.2	0.7
Preparate și conserve de carne	26.1	0.0	28.1	0.0
Carne de bovine, uscată sau afumată	20.7	0.0	22.7	0.0
Total	2770.6	164.4	2806.9	151.9

face nu doar companiile ce procesează carnea, dar și altele, astfel că datele nu corespund întocmai deoarece descriu diferite aspecte. Spre exemplu, întreprinderile procesatoare de carne exportă doar 6.3 milioane lei – carne de ovine și caprine, pe când valoarea exporturilor totale de astfel de carne din Moldova este 4.7 milioane USD – semnificativ mai mare. Deci, există companii comerciale ce culeg marfa

de la gospodăriile populației și o exportă. De asemenea, există o diferență dintre producția efectuată timp de un an și vânzările în anul respectiv. Dacă vorbim de produsele de carne, ele pot avea o durată de viață mai lungă prin procesare și înghețare, astfel că apar și stocuri de anumite tipuri de produse.

Tabel 7. Vânzările companiilor procesatoare de carne, pe tipuri de produse și după destinații, în 2015-2016 în tone. Sursa: BNS, iData.

Tip	2015		2016	
	Piața internă	Piața externă	Piața internă	Piața externă
Carne de pasăre	22814.0	0.0	23305.2	0.0
Carne de porcine	8590.7	794.1	8652.0	460.3
Carne de bovine	3159.9	2293.8	2634.3	2453.9
Carne de ovine și caprine	40.2	41.2	53.8	124.7
Mezeluri	17206.2	0.0	16361.5	0.0
Semipreparate	5466.8	0.0	7031.7	0.0
Organe din pasăre	4315.7	0.0	4313.4	0.0
Carne de porcine, uscată sau afumată	950.4	0.0	1415.0	0.0
Subproduse comestibile	1493.6	21.0	859.2	54.0
Preparate și conserve de carne	541.9	0.0	567.6	0.0
Carne de bovine, uscată sau afumată	301.7	0.0	324.0	0.0
Total	64881.1	3150.1	65517.7	3092.9

Din punct de vedere cantitativ, în 2016, au fost vândute produse carne de 65.5 mii tone pe piața internă și doar 3.1 mii tone piața externă. Pe piața externă s-au vândut 2.5 mii tone de carne de bovine și 0.5 tone de carne de porcine, în timp pe ce piața internă în principal s-a vândut carne de pasăre: 23.3 mii tone, mezeluri – 16.4 mii tone, semipreparate – 7 mii tone ș.a.

Capitolul 5. Producția de carne și produse de carne

Notă: acest capitol se bazează pe interviurile făcute cu reprezentanții procesatorilor de carne, iar în anumite cazuri sunt făcute referințe la statistici oficiale.

Asocierea procesatorilor de carne

Deși în 2016 a fost înființat un Patronat al companiilor procesatoare de carne, totuși, sectorul nu este consolidat suficient, iar în consecință, companiile n-au posibilitatea să-și elaboreze și să promoveze o agendă comună ce ar ajuta în dezvoltarea sectorului și să facă față problemelor comune cu care se confruntă industria. Scopul Patronatului a fost consolidarea forțelor și intereselor, problemelor într-un mesaj integral ce poate fi comunicat partenerilor, autorităților, mass-media, alte companii. Astfel, s-a dorit creșterea eficienței acestui efort. Trebuie de menționat că majoritatea producătorilor mari de carne sunt membri ai Patronatului.

Personalul

În industria procesatoare de carne există un deficit de personal, atât calificat, cât și necalificat. Abilitățile necesare pentru a lucra în această industrie nu sunt oferite în cadrul școlilor profesionale, astfel că firmele procesatoare sunt nevoite să investească timp și bani pentru a instrui personalul nou. Deoarece companiile mari nu sunt foarte multe pe piață, mulți angajați calificați migrează de la o companie la alta, iar în cazul în care o funcție vacantă nu este suplinită de mai mult timp, se angajează o persoană nouă ce este instruită corespunzător.

O eventuală relație cu universitățile, în special agrară, sau cu școlile profesionale ar fi binevenite, dar companiile procesatoare nu au garanția că persoana care este instruită, inclusiv din fondurile ei, se va angaja la întreprindere și nu va pleca peste hotare, de exemplu.

Companiile autohtone nu sunt competitive la capitolul salariilor pentru specialiștii din industrie. Astfel, în țările din Europa Centrală, salariile pot fi de 3-4 ori mai mari decât în Moldova, ceea ce face ca unii specialiști să dorească să emigreze.

Calitatea produselor din carne

Următorii factori determină calitatea produselor din carne:

- Calitatea materiei prime (carnea)
- Calitatea condimentelor
- Nivelul de igienă în cadrul întreprinderii.
- Calitatea ambalajului
- Respectarea regimului de temperatură.

Datorită ciclului de creștere a animalelor, carnea produsă în Republica Moldova este la calitate sub ceea ce se importă din Uniunea Europeană.

Concurența neloială

În cadrul sectorului există mai multe aspecte ale concurenței neloiale, principalii factori fiind:

- Contrabanda, în special prin segmentul transnistrean.
- Distribuirea neechitabilă a cotelor la import

- Unii producători vînd produse de calitate mai proastă, la preț mai mic, astfel că producătorii onești fac greu concurenței.
- Unii producători acceptă retururile și s-ar putea să le reproceseze, astfel înșelând consumatorii. Această afirmație a fost contrazisă de alți producători.
- Unii producători fac înțelegeri cu anumite rețele de comerț și sunt favorizați în modul de plasare a produselor pe vitrină.

Relațiile cu instituțiile de stat

Deoarece companiile din industria procesării cărnii n-au posibilitatea să stocheze cantități mari de carne, atunci când se produce în exces, o soluție ar fi un parteneriat public-privat care ar putea rezolva această problemă. În consecință, nu ar exista fluctuații mari la oferta de carne pe piață și ar fi o stabilitate mai bună a prețurilor, dar și o previzibilitate mai bună a afacerii pentru companiile procesatoare de carne.

Un alt mod prin care statul ar putea ajuta producătorii de carne e să implementeze mai eficient colectarea de grâne în rezerva de stat. Aceasta ar echilibra anii cu recoltă mică cu cei cu recoltă înaltă, iar crescătorii de animale ar avea o stabilitate mai bună în accesul la prețuri cu fluctuație mică la grâne.

În prezent, procesatorii de carne pot primi subvenționări din partea AIPA pentru investițiile făcute. Totuși, companiile ce activează în municipiile Chișinău nu pot beneficia de subvenții din Fondul de subvenționare a agriculturii, conform legislației. În general, companiile consideră că statul a ignorat în ultimii ani ramura procesării de carne, iar rezultatele curente se datorează dezvoltării afacerilor de către antreprenorii din domeniu.

La moment, nu există o politică clară a statului în domeniul procesării cărnii. Pe de o parte, această industrie nu este anunțată ca prioritară, pe de altă parte, există un deficit de carne și taxe la import, ceea ce impune piedici în dezvoltarea companiilor. Pe de altă parte nici nu se spune că industria nu e importantă, că dacă ar fi așa, atunci ar fi trebuit liberalizat și facilitat la maxim importul de carne și de asigurat dezvoltarea altor industrii unde Republica Moldova ar putea fi mai competitivă.

Oferta de materie primă

Principala ofertă de materie primă vine de la producătorii autohtoni, care nu este întotdeauna de o calitate bună. De asemenea, producătorii schimbă prețurile în dependență de sărbători sau de epuizarea cotei la import de materie primă din Uniunea Europeană. Prețul pe piața internă la produsele de carne este foarte fluctuant, în special la carnea de porcină, fluctuează foarte mult, ceea ce face activitatea în domeniul procesării cărnii foarte dificilă, din cauza imprevizibilității prețurilor. O altă problemă pe piața internă e că gospodăriile populației, dar și fermele uneori, preferă mai degrabă să existe un deficit de carne pe piață și să vîndă la preț ridicat, decât să producă suficientă carne, dar s-o vîndă la preț mai mic.

Pe de altă parte, consumul de carne scade simțitor, în special în perioadele de post – cel de înaintea Paștelui și cel dinaintea Crăciunului. Astfel, companiile sunt nevoite să se ajusteze fluctuațiilor sezoniere foarte accentuate. Astfel, apare și problema stocării cărnii în perioadele de cerere joasă, deoarece orice zi de creștere în plus a unui animal aduce pierderi fermierilor. La moment nu există o infrastructură necesară pentru a acoperi pe deplin această problemă.

Oferta de materia primă este diversă și poate veni de la ferme, din import sau de la gospodăriile populației. Dacă în cazul fermelor, procesatorii de carne pot urmări ciclul de creștere al animalelor și poate prevedea cantitatea ce o poate procura și calitatea ei, atunci la gospodăriile casnice – acest factor este foarte imprevizibil. Astfel, există

o necesitate de a dezvolta fermele de creștere a animalelor, anume pentru a asigura o calitate finală mai bună a produselor din carne. O problemă e că în cazul bovinelor în special, o pondere mare a șeptelului este deținut de gospodăriile populației din mediul rural, de unde populația pleacă și are mai puțin grijă de animale. S-ar putea ca la un moment dat să apară o criză acută de carne, dacă nu se dezvoltă suficiente ferme de bovine și porcine, cel puțin, deoarece situația cu carnea de pui e relativ bună la moment. Chiar dacă în ultimii ani s-au dezvoltat fermele de porcine, totuși în prezent se simte un deficit acut de carne de porcine. Până în 2016 el era acoperit de importuri din Ucraina, care la moment sunt sistate din cauza depistării pestei porcine africane.

Deoarece există o cotă de import fără accize din Uniunea Europeană, la cantitatea produselor de carne importate, de circa 4000 tone anual, ea se epuizează în lunile de vară după care apare un anumit deficit de materie primă. Producătorii de carne profită de situație și majorează prețurile de vânzare a cărnii către companiile procesatoare. În rezultat, procesatorii suferă de la creșterea costurilor de producție. O altă problemă în acest context e că nu doar companiile procesatoare pot procura această cantitate de carne, pe care o pot ulterior îngheța și revinde companiilor procesatoare mai scump, odată cu epuizarea cotei de import.

Pe de altă parte, este interzis importul de carne din țări ca Brazilia sau Argentina, iar procesatorii consideră că dacă aceste interdicții vor fi ridicate, atunci nu ar exista deficitul de carne pe piață și prețul la carne, dar și la produsele din carne ar fi mai mic.

Preferințele consumatorilor

Dat fiind că pe piață activează mai multe companii care vin cu sortimente de produse ce se suprapun deseori, consumatorilor de multe ori le vine greu să facă o alegere. Ei pot alege în dependență de preț, uneori în dauna calității produsului, alteori, datorită publicității, deoarece la o anumită gamă de produse, nu există diferențe semnificative de preț.

Consumatorii autohtoni au anumite preferințe pentru mezeluri și tipuri de carne încă din perioada URSS, dar sunt și tendințe noi, de exemplu, în perioada sărbătorilor se preferă produse proaspete și semipreparatele, pentru a le găti la grătare, de asemenea fierturile (crenvurști, salafade). Produsele afumate se consumă mai puțin, iar cele crud-zvântate, deși sunt mai sănătoase. Unele companii produc Prosciuto, dar care este un produs în care se merită de investit în producerea lui doar dacă există posibilitatea de a exporta, deoarece piața locală pentru acest tip de produs este încă mică și în devenire.

În general, doar pentru circa 10% din consumatori se merită de venit cu o ofertă mai largă de produse din carne, deoarece ceilalți vor pune accent în primul rând pe preț.

În ultimul timp a apărut o tendință în schimbarea preferințelor inclusiv a consumatorilor din mediul rural, deoarece o parte din ei nu mai dețin animale în gospodărie și procură mezeluri de la companii. De asemenea, în consumul de mezeluri în Republica Moldova prevalează salamurile și crenvurștii, deoarece astfel la preț rezonabil, mulți consumatori își pot prepara ceva de mâncare (gen sandviș). Un alt tip de produse ce devine mai popular printre consumatori este carnea semipreparată, cu condimente, care trebuie doar coaptă sau prăjită pentru a fi consumată.

Calitatea produselor contează pentru consumatori, iar în cazul în care ei nu dețin suficienți bani, ei preferă să procure cantități mai mici de produs mai scump, ajustându-și astfel dorința pentru produs calitativ, la veniturile disponibile.

Comercializarea producției

Companiile procesatoare de carne au diverse canale de comercializare a produselor lor. În timp ce unele companii mai mari își creează unele rețele proprii de magazine specializate, unde au posibilitatea să-și vândă un sortiment bogat de produse din carne, alte companii se luptă pentru a avea un loc mai bun pe rafturile magazinelor mari, iar unele companii mai mici se specializează fie pe magazine mici, de lângă casă, și vând în piețe.

Din cauza condițiilor dificile de vindere în cadrul unităților de comerț, multe companii procesatoare de carne, în special cele mari, decid să-și organizeze propria rețea de distribuție, fiind mai aproape de consumator și evitând intermediarii. Pe de altă parte, consumatorii nu au posibilitatea de a alege între diferiți producători.

Deși legislația interzice companiilor să accepte/preia returnările, adică produsele de carne cu perioada de valabilitate expirată, totuși se întâmplă situații când fie companiile acceptă sau sunt obligate să le primească, datorită poziției dominante pe care o au în negocierea contractelor cu companiile producătoare. Acest fapt nu se face în mod oficial, dar prin diferite metode indirecte este încurajat de către unitățile comerciale, în schimbul unor avantaje în plasarea de produse pe rafturile unității de comerț.

Exportul de producție din carne

La moment, Republica Moldova nu poate exporta produse din carne în Uniunea Europeană, din cauza problemelor de calitate și de certificare. Procesatorii de carne consideră că Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA) ar trebui să se implice mai activ în negocierea pentru permiterea exportului de carne din Moldova. În același timp, mulți procesatori nu sunt gata să facă față cerințelor UE, în primul rând deoarece procesatorii nu controlează întreg procesul de producție al cărnii, începând de la hrana pentru animale, modul în care sunt îngrijite, modul în care cresc și modul în care carnea este sacrificată și transportată către procesator. Astfel, sunt câteva condiții necesare pentru export:

- Certificarea întreprinderii
- Certificarea ANSA
- Pregătirea companiei pentru a exporta. De exemplu, în Moldova se dau antibiotice animalelor, ceea ce nu este permisă în Uniunea Europeană.
- Implementarea unui sistem informațional care ar putea urmări ciclul de viață al unui animal, care la un moment dat va fi sacrificat.

Un alt impediment pentru exportul de carne e lipsa unei legislații care ar reglementa utilizarea și incinerarea deșeurilor.

O soluție pentru exportul de carne ar fi importul de materie primă, procesarea lui în Republica Moldova și vinderea în afara țării a unui produs finit cu o valoare adăugată mult mai mare.

Taxe și impozite

O problemă pentru procesatorii de carne o reprezintă și taxa pe valoarea adăugată (TVA) aplicată la produsele de carne vândute pe piață și care constituie 20%. O soluție ce ar ajuta procesatorii de carne e să se aplice o cotă TVA mai mică pentru aceste produse, după cum recent a fost implementată o prevedere similară în România, unde cota TVA pentru produsele din carne este redusă. Dacă ar fi implementată și în Republica Moldova, atunci TVA-ul ar constitui doar 8%, ceea ce ar face posibilă reducerea prețului final pentru consumatori cu circa 10%. De menționat că puterea de cumpărare a consumatorilor autohtoni este relativ joasă, când vorbim de produse din

carne, astfel s-ar putea explica tendința spre consum, de exemplu, către carne de pasăre, care este mai ieftină. Problema la moment nu este rezolvată și se află în examinarea Ministerelor Economiei și cel al Finanțelor, dar de pe urma rezolvării ei, ar avea de câștiga atât consumatorii, cât și producătorii. La moment se impune efectuarea unei analize cost-beneficiu ce ar demonstra avantajul reducerii cotei TVA la produsele de carne pentru buget, dar și pentru cetățeni și pentru companiile procesatoare.

După epuizarea cotei de import de carne, se aplică un acces de 200 euro per tonă și 20% taxa vamală, ceea ce mărește semnificativ prețul de import al cărnii. Acest fenomen se întâmplă în lunile iulie-august și astfel, în a doua jumătate a anului, există o problemă cu materia primă.

Alte necesități

- În Republica Moldova se simte un deficit acut de carne de porc, în condiții de ofertă previzibilă, fluctuații de preț rezonabile și calitate bună. Procesatorii estimează că numărul de porci ar trebui să crească cu 500 mii pentru a fi mai puțin dependenți de import și pentru a oferi populației un consum mai ridicat de carne, care este și o sursă bogată de proteine și e necesară pentru dieta alimentară sănătoasă.
- În prezent există un singur dispozitiv mobil care îngerează deșeurile de pe urma procesării cărnii, în special oasele, dar el face față doar la 2-3% din necesarul pe țară. Este nevoie de o întreprindere care ar gestiona acest domeniu. În trecut o asemenea companie a existat.